מתני' שסמכו אצל בעל הבית. לעשות על פיו ולא נתמנה להן אפוטרופוס לא מאביהן ולא מב"ד אפילו הכי כאפוטרופוס הוא: **ישבע.** כשיגדלו היתומין ישבע להן שאין לו בידו כלום משלהן: **לא ישבע.** טעמא דהך פלוגתא מפרש בגמרא ז) וכין למר וכין למר מפני תיקון העולם הוא: **גמ'** ולא שותפין. אין יכול לתרוס על חלק חבריו שלא מדעתו: **ולא אריסין.** על חלקו של בעל הבית: **אתם ולא הפורס אם שאינו שלו.** הן סיפא טעמא דרישא כלומר אתם ממעט התורס שאינו שלו והני כולהו שאינו שלו מינהו. אי נמי זו ואין לריך לומר זו קתני: **להאכיל.** יתומים לאלתר מייבים לעשר: **להניח.** התבואה נאוצר עד שיגדלו למה ליה עשורי לכשיגדלו יעשרוס הס: **והפנים.** בניתותא: **ומוכרין להם.** כלומר לגרכס מנכסיהס: **להאכיל.** המעות: **אבל לא להניח.** שמא יגנבו אי נמי משום שבח בית אביהן נוי וכבוד הוא להם: **לדקר.** אין לה קנבה דהא בכל שעתא קיימי עייס נמלאו נכסיהס כלים: **לדון.** עם בעל דין של יתומים הבא לעורר על נכסיהס שמא יתמיינו בטענותיהס ולכשיגדלו היתומין ידונו עמו: **לזכות אמאי לא.** ידונו עמו אם הנו וזכו היתומים אמאי לא הוי דינא: **אלא.** ר"ק אין רשאין לדון לחוב על מנת לזכות אם הנו כדי לזכות ונתחייבו אין היתומין נפסדין: **דלמא לא משפיין.** לא יהו משוקטות אצלו שמא יגא עליו ערעור: **להוציאן לחרוס.** אפילו אין היתומין נפסדין שהעבדים באין לבדות עצמן בכסף שנותנין להס אחרים על מנת שאין ליתומין רשות בו אפי' הכי אין רשאין שהרי אין גופן קנוי להן לשחררן: **אבל מוכרין אותם לאחרים.** לתקנת היתומין כגון להאכיל או ליקח שדות: **ואחרים מוציאין אותם כו'.** ואותם אחרים שהיו רוצין לתת להס הכסף לבדות עצמן הן יקחום ויהיו קנויס להן ואח"כ ישחררום: **אומר אני.** כשס שרשאין למוכרן לאחרים כך הס רשאים לקבל הכסף מיד העבד עצמו בתורת מכירה: **מפני שהוא.** האפוטרופוס: **כמוכרו לעצמו.** לעבד עצמו: **באחרונה.** כשיגדלו יתשב עמהן ויתבע שלא נשאר בידו כלום: **נשים.** אין דרכן לצאת ולבא ולטרוח: **עבדים.** אין נאמנין: **קטנים.** אינס בני דעת: **דכל בי שמשי.** של ערב שבת: **שמעיה.** לשון דקאמר ווי דאפקיה מבית: **לאשתי ביתי.** שכל לרכי הבית על ידה נעשים והיא עיקר הבית. וכן שור עיקרו של שדה: **מאי עבידתה דוכנא.** מי מיגה לאפוטרופוס: **יתומין שסמכו אצל.** ואף ע"פ שלא נתמנה תשיב ליה לאפוטרופוס: **הרי הן בהקדש.** דכתיב (ויקרא כז) ונתן הכסף וקם לו ולא שייכא בהו מעשיה: **משכו.** לקוחות מאפוטרופסים: **בארבעה ארבעה.** הבית: **לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש.** כל הדיוט המוכר יכול לחזור בו כל זמן שלא משכו הלקוחות אבל אם משך לא יכול לחזור וכל שכן אלו שהן בהקדש דליפה כח עשאום בהקדש ולא להרעת כח: **אמשיכו.** מוכרים: **פירי ליתמי.** שיתומים משכו פירות מאחרים ולא נתנו דמיס: **אייקר.** ורולין המוכרים לחזור משום דקנין יתומים בכסף: **לא יהא כח הדיוט כו'.** וכיון דאי אמשיכו להדיוט לא הדרי השתא כל שכן דלא הדרי: **היינו דרב חנילאי.** ויהדרו בהו יתמי: **אייקר.** ורולים המוכרים לחזור: **היינו דרב חנילאי.** ולא יחזרו:

נשרפו

מתני' איתומין שסמכו אצל בעל הבית או שמינה להן אביהן אפוטרופוס חייב לעשר פירותיהם [6] אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע מינוהו ב"ד לא ישבע אבא שאול אומר [2] חילוף הדברים: **גמ'** ורמינהו [1] אתם [3] ולא שותפין [4] אתם ולא אריסין אתם ולא אפוטרופין [5] הולא התורם את שאינו שלו אמר רב חסדא לא קשיא * כאן להאכיל * כאן להניח והתניא [7] האפוטרופין תורמין ומעשרין להאכיל ולא להניח ומוכרי' להן בהמה עבדים ושפחות בתים שדות וכרמים להאכיל אבל לא להניח ומוכרין להן פירות יינות שמנים וסלתות להאכיל אבל לא להניח [8] ועושין להן לולב וערבה וסוכה וציצית וכל דבר שיש לו קצבה לאיתויי שופר ולוקחין להם ספר תורה תפילין ומזוזות וכל דבר שיש לו קצבה לאתויי מגילה ואין פוסקין עליהם צדקה [9] ואין פודין עליהן את השבויין ולא כל דבר שאין לו קצבה לאתויי תנחומי אבלים ואין אפוטרופין רשאין לדון לחוב ולזכות בנכסי יתומים לזכות אמאי לא * אלא לחוב על מנת לזכות בנכסי יתומים [2] ואין אפוטרופין רשאין למכור ברחוק ולגאול בקרוב ברעה ולגאול ביפה מ"ט דדלמא משתדפין [1] ואין אפוטרופין רשאין למכור שדות וליקח עבדים אבל מוכרין עבדים ולוקחין בהן שדות רבן שמעון בן גמליאל אומר [3] אף לא למכור עבדים וליקח שדות מ"ט דלמא לא משפיין * [4] ואין אפוטרופין רשאין [5] להוציא עבדים לחירות אבל מוכרין אותן לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות [6] רבי אומר אומר אני אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא מפני שהוא כמוכרו לו וצריך לחשב עמהן באחרונה ר"ש בן גמליאל אומר [7] אינו צריך [8] אין עושין אפוטרופין נשים ועבדים וקטנים [9] ואם מינן אבי יתומין הרשות בידו ההוא אפוטרופוס דהוה בשבבותיה דר' מאיר דהוה קא מזבין ארעתא [10] וזבין עבדי ולא שבקיה ר' מאיר אחוו ליה בחלמיה [11] אני להרום ואתה לבנות אפילו הכי לא אשגח אמר [12] דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין הנהו בי תרי דאיגרי בהו שטן דכל בי שמשי הוו קא מינצו בהדי הדדי איקלע רבי מאיר להתם עכבינהו תלתא בי שמשי עד דעבד להו שלמא שמעיה דקאמר ווי דאפקיה ר' מאיר לההוא גברא מבית: ההוא אפוטרופוס דהוה בשבבותיה דר' יהושע בן לוי דהוה קא מזבין ארעא וזבין תורי ולא אמר ליה ולא מידי סבר לה כר' יוסי [13] דתניא א"ר יוסי מימי לא קריתי לאשתי אשתי ולשורי שורי אלא לאשתי ביתי ולשורי שדי הנהו יתמי דהוו סמיכי גבי ההיא סבתא הוה להו תורתא שקלה וזבינתה ניהלייהו אתו קרובים לקמיה דרב נחמן אמרו ליה מאי עבידתה דזבנא אמר להו יתומים שסמכו אצל בעל הבית תנן והא אייקר ברשותא דלוקח אייקר והא לא נקיטי דמי אמר להו א"כ היינו דרב חנילאי בר אידי אמר שמואל דאמר רב חנילאי בר אידי אמר שמואל [14] נכסי יתומין הרי הן כהקדש ולא מקני אלא בכספא חמריה דרבנא עוקבא יתמא משכוה בארבעה ארבעה ואייקר וקם בשיתא שיתא אתו לקמיה דרב נחמן אמר להו היינו דרב חנילאי בר אידי (א) דאמר רב חנילאי בר אידי אמר שמואל נכסי יתומין הרי הן כהקדש ולא מקני אלא בכספא: משוך פירי מיתמי אייקור היינו דרב חנילאי בר אידי [2] זול [3] לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש אמשיכו להו פירי ליתמי [4] אייקר לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש זול סבור מינה היינו דרב חנילאי בר אידי א"ל רב שישא בריה דרב אידי [5] הא רעה היא לדידהו דזמנין דמצטרכי לפירי וליכא דיהיב להו עד דיהבי זוזי [6] יהבי יתמי זוזי אפירי זול לא יהא כח הדיוט חמור מן הקדש אייקר סבור מינה היינו דרב חנילאי בר אידי אמר להו רב שישא בריה דרב אידי [7] הא רעה היא לדידהו

דאתו

יהבי יתמי זוזי אפירי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש. פירוש והיתומין יכולין לחזור בהן ול"ת גבי הקדש כה"ג אינו יכול לחזור כיון דאיכא מי שפרע בהדיוט כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף כט.) גבי פדאוהו במנה ולא הספיק למוסכו עד שעמד במתמתים וי"ל דהתם קני בכסף מדאורייתא ומשום שלא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש נמי ליכא כיון דבהדיוט נמי קאי נמי שפרע אבל יתמי מן התורה דינס כהדיוט ולא קנו בכספא ולא קיימי אפילו נמי שפרע: דאתו

מסורת הש"ס

א) כתובות פח: [תוס' ב"ב פ"ח ע"ב], ב) [קדושין מא.], ג) [עי' תוס' כתובות כ: ד"ה הרי זה], ד) [תוספ' תרומות פ"א ותוס' ב"ב פ"ח], ה) [הטעם נתבאר בתוס' לעיל לח: בד"ה אין], ו) לעיל לח: לט:, ז) [י"ל רבבן], ח) [בע"י אנו], ט) [סנהדרין ל. תוריות יג:], י) שבת קיח:, כ) [קדושין כט.], ל) [ע"ב],

תורה אור השלם

1. כֵּן תְּרִימוּ גַּם אַתֶּם תְּרוּמַת יְיָ מִכֹּל מַעֲשַׂרֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת יְיָ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן: במדבר יח כח

גליון הש"ם

גמ' כאן להאכיל. עי' לעיל דף מ ע"ב תד"ה וכתב: **שם כאן להניח.** עי' שבת דף נד ע"ב תד"ה הוה מעבר: **שם אלא לחוב וכו'.** עי' קדושין דף מב ע"ב תד"ה אלא לחוב: **שם** ואין **אפוטרופין** וכו'. עיין לעיל דף לח ע"ב תוד"ה אין:

הגהות הב"ח

(א) גמ' כר אידי אמר שמואל דאמר כו':

מוסף רש"י

מינהו ב"ד לא ישבע. דא"כ מימנע ולא הוי אפוטרופוס הואיל ומשדינן ליה, אבל מינהו אבי יתומים לא מימנע, דאי לאו דהוה ליה הנאה מינה בחייו לא הוה מימני ליה, ואבא שאול סבר מינהו אבי יתומים אי ידע דמשבעי ליה מימנע ולא הוי אפטרופוס, אבל מינהו ב"ד אע"ג דידע דמשבעי ליה לא מימנע, דהשבועה היא לגביה דמיתמין להו לבי דינא (כתובות פח:). מימי לא קריתי לאשתי אשתי. שלא שיתפ מולין אלי יש לגמוד הימנה חכמה (שבת קיח). לאשתי ביתי. שהיא עיקר של בית (שם). ולשורי שדי. שהיא עיקר של שדה דכתיב (משלי יז) וכי תבואות בכח שור (שם).

תוספות רי"ד

מתני' יתומים שסמכו אצל ב"ה חייב לעשר פירותיהן מפני תיקון העולם אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע מינוהו ב"ד לא ישבע אבא שאול אומר חילוף הדברים המטמא והמרמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב הכהנים שפיגלו במקדש מזידים חייבים פי' יתומים שסמכו מאליהן אצל ב"ה ולא נתמנה אפוטרופוס עליהן לא מפי ב"ד ולא מפי אביהם חייב אותו ב"ה לעשר פירותיהן מפני תיקון העולם שדין אפוטרופוס יש לו כיון שהן סמוכין עליו: ורמינהו אתם ולא שותפים אתם ולא אריסים אתם ולא אפוטרופין אתם ולא התורם את שאינו שלו פי' כן תרימו גם אתם אתם ולא שותפים שאם היו שניהם שותפים בשדה אין האחד רשאי לתרום חלק חבירו בלא רשות חבירו וכן האריס לא יתרום חלק ב"ה בלא רשותו וכן האפוטרופוס אינו רשאי לתרום פירות של יתומים. כל אלו מפני שאינן שלהן ואין אדם תורם דבר שאינו שלו ור' והתנן בפ"ג דתרומות השותפין שתרמו בזה אחר זה ר' עקיבא אומר תרומת שניהם תרומה וחכ"א תרומת הראשון תרומה ר' יוסי אומר אם תרם הראשון כשיעור אין תרומת השני תרומה ואם לא תרומת השני תרומה. כד"א בשלא דבר אבל אם הרשה את בן בתר או עבדו או שפחתו לתרום תרומתו תרומה וכו' דאלמא השותף שתרם אפילו שלא ברשות תרומתו ר"ל כגון שהיו שותפין בפירות דמסתמא ניחא ליה לשותף במאי דעביד חבריה ומאי דאמרי' הכא אתם ולא שותפין כגון שהיו שותפין בשדה ולא בפירות שהיו מחלקין הפירות וכל אחד היה מוליך את חלקו בביתו. אמר רב חסדא לא ק' כאן להאכיל כאן להניח פי' מה שצריכים היתומים לאכול מעשר ותורם להם מפני שהם קטנים ותרומת הקטן אינה תרומה כדתנן בריש תרומות ולוקחים להן ס"ת תפילין ומזוזות וכל דבר שיש לו קצבה לאתויי מגילה ואין פוסקין עליהן שאם היו שניהם השבויין וכל דבר שאין לו קצבה לאתויי תנחומי אבלים ואין האפוטרופסין רשאין לדון בנכסי יתומים פי' אם באו לדין ולטענן על נכסי יתומים אין האפוטרופין רשאין לדון עמהן ואם נתחייבו אין חייבן חיוב ואע"ג שכנתם כדי לזכותם אלא ממתינין להן עד שיגדילו שאין נזקקין לנכסי יתומים עד שיגדילו ואע"פ שיש להן אפוטרופוס ואין האפוטרופין רשאין למכור ברחוק ולגאול בקרוב למכור ברע ולגאול ביפה מ"ט דילמא מישתדפי: ואין האפוטרופין רשאין למכור שדות וליקח עבדים אבל מוכרין עבדים ולוקחין בהן שדות רשב"ג אומר אף אין מוכרין עבדים ולוקחין שדות מ"ט דילמא לא משפיין ואין אפוטרופין רשאים להוציא עבדים לחירות אבל מוכרין אותן לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות וצריך לחשוב עמהן באחרונה דברי ר' רשב"ג אומר אינו צריך פי' צריך לחשב עמהן ולהשבע להן שלא נשאר בידו משלהן כלום ואין עושין אפוטרופוס נשים ועבדים וקטנים ואם מינן אבי יתומים הרשות בידו וש"מ דבאפוטרופוס שמינהו ב"ד מיירי ואתי ר' כאבא שאול

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פ"ד מהל' תרומות הלכה י ופי"ח מהלכות נחלות הלכה ט סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סימן לל סעיף יד:
ל ב מיי' פי"ח מהלכות נחלות הלכה ה סמג סס טוש"ע סס סעיף טז:
לא ג מיי פ"ד מהל' תרומות הלכה ח וע"ש בכ"מ [טוש"ע י"ד סימן שלא סעי' לה]:
לב ד מיי' סס הלכה י וע"ש בכ"מ:
לג ה מיי' סס הל' ב:
לד ו מיי' פי"ח מהל' נחלות הל' ט סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סי' לל סעיף יד:
לה ז מיי' סס הלכה ו טוש"ע סס:
לו ח מיי' סס הלכה י טור ש"ע סס סעי' טו:
ט [טוש"ע יו"ד סי' רמח סעי' ג]:
לז י מיי' סס הלכה ז טור ש"ע סס סעי' יב:
לח כ ל מ מיי' סס הלכה ו ז טוש"ע סס סעיף יא:
לט נ מיי' סס הלכה ח טוש"ע סס סעי' יג:
מ ס מיי' סס טוש"ע סס סעיף נח:
מא ע [מיי' סס פ"י הלכה ו] טוש"ע סס סעי' ב:
מב פ [מיי' סס] טוש"ע סס סעי' ח:
מג צ מיי' פ"ע מהל' מכירה הלכה ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קנט סעיף ד:
מד ק מיי' סס:
מה ר ש מיי' סס הלכה ה:
מו ת א מיי' סס הל' ו:

תוספות רי"ד (המשך)

חמשה לא יתרימו ואם תרמו אין תרומתן תרומה החרש והשוטה והקטן והתורם את שאינו שלו ועובד כוכבים שתרם את של ישראל אפילו ברשות אין תרומתן תרומה אבל להניח את התבואה מעשרת כאוצר עד שיגדילו אינן רשאין לעשר לכשיגדילו יעשרו הם ואי ק' כיון שאין האפוטרופסים רשאין מן התורה לתרום ולעשר היאך תורמין כדי להאכיל והלא תרומתן היא טבל והיאך יאכלו אותה הכהנים י"ל דב"ד הפקירו נכסי היתומים שיהו האפוטרופסין תורמים את שאינו שלהם ודוקא להאכיל זיכוהו ב"ד אבל להניח לא וכך י"ל במכירת העבדים דאמרי' לקמן שהאפוטרופסים מוכרין אותן לאחרים ואותן האחרים יכולין לשחררן ולהתירן בבת ישראל ולא אמרינן כיון שהאפוטרופסים אינן בעלים נמצא שקנין הלוקח אינו כלום ואינו יכול לשחררו אלא ב"ד הפקירום שיהו האפוטרופוסים זוכים בהן ומכירתן מכירה גמורה היא אבל לשחררם לא זיכום ב"ד שכל מה שעשו לא עשו אלא לתיקון היתומים ואם יעשו ע"ד ב"ד הרי הן בעלים ואם לאו הרי הן כנכרים: והתניא. סיועא אפוטרופסין תורמין ומעשרין להאכיל אבל לא להניח ומוכרין בהמה עבדים ושפחות שדות וכרמים להאכיל אבל לא להניח ועושים להן ערבה ולולב וציצית וכל דבר שיש להן קצבה לאחויי שופר

מתנות ראשונות

מתני' איתומין שסמכו אצל בעל הבית. [1] אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע מינוהו ב"ד לא ישבע אבא שאול אומר חילוף הדברים. [2] אתם ולא שותפין אתם ולא אריסין אתם ולא אפוטרופין הולא התורם את שאינו שלו. [3] אמר רב חסדא לא קשיא כאן להאכיל כאן להניח. [4] והתניא האפוטרופין תורמין ומעשרין להאכיל ולא להניח ומוכרי' להן בהמה עבדים ושפחות בתים שדות וכרמים להאכיל אבל לא להניח ומוכרין להן פירות יינות שמנים וסלתות להאכיל אבל לא להניח ועושין להן לולב וערבה וסוכה וציצית וכל דבר שיש לו קצבה לאתויי שופר ולוקחין להם ספר תורה תפילין ומזוזות וכל דבר שיש לו קצבה לאתויי מגילה ואין פוסקין עליהם צדקה ואין פודין עליהן את השבויין ולא כל דבר שאין לו קצבה לאתויי תנחומי אבלים ואין אפוטרופין רשאין לדון לחוב ולזכות בנכסי יתומים לזכות אמאי לא אלא לחוב על מנת לזכות בנכסי יתומים ואין אפוטרופין רשאין למכור ברחוק ולגאול בקרוב ברעה ולגאול ביפה מ"ט דדלמא משתדפין ואין אפוטרופין רשאין למכור שדות וליקח עבדים אבל מוכרין עבדים ולוקחין בהן שדות רבן שמעון בן גמליאל אומר אף לא למכור עבדים וליקח שדות מ"ט דלמא לא משפיין * ואין אפוטרופין רשאין להוציא עבדים לחירות אבל מוכרין אותן לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות רבי אומר אומר אני אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא מפני שהוא כמוכרו לו וצריך לחשב עמהן באחרונה ר"ש בן גמליאל אומר אינו צריך אין עושין אפוטרופין נשים ועבדים וקטנים ואם מינן אבי יתומין הרשות בידו ההוא אפוטרופוס דהוה בשבבותיה דר' מאיר דהוה קא מזבין ארעתא וזבין עבדי ולא שבקיה ר' מאיר אחוו ליה בחלמיה אני להרום ואתה לבנות אפילו הכי לא אשגח אמר דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין הנהו בי תרי דאיגרי בהו שטן דכל בי שמשי הוו קא מינצו בהדי הדדי איקלע רבי מאיר להתם עכבינהו תלתא בי שמשי עד דעבד להו שלמא שמעיה דקאמר ווי דאפקיה ר' מאיר לההוא גברא מבית: ההוא אפוטרופוס דהוה בשבבותיה דר' יהושע בן לוי דהוה קא מזבין ארעא וזבין תורי ולא אמר ליה ולא מידי סבר לה כר' יוסי דתניא א"ר יוסי מימי לא קריתי לאשתי אשתי ולשורי שורי אלא לאשתי ביתי ולשורי שדי הנהו יתמי דהוו סמיכי גבי ההיא סבתא הוה להו תורתא שקלה וזבינתה ניהלייהו אתו קרובים לקמיה דרב נחמן אמרו ליה מאי עבידתה דזבנא אמר להו יתומים שסמכו אצל בעל הבית תנן והא אייקר ברשותא דלוקח אייקר והא לא נקיטי דמי אמר להו א"כ היינו דרב חנילאי בר אידי אמר שמואל דאמר רב חנילאי בר אידי אמר שמואל נכסי יתומין הרי הן כהקדש ולא מקני אלא בכספא חמריה דרבנא עוקבא יתמא משכוה בארבעה ארבעה ואייקר וקם בשיתא שיתא אתו לקמיה דרב נחמן אמר להו היינו דרב חנילאי בר אידי דאמר רב חנילאי בר אידי אמר שמואל נכסי יתומין הרי הן כהקדש ולא מקני אלא בכספא: משוך פירי מיתמי אייקור היינו דרב חנילאי בר אידי זול לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש אמשיכו להו פירי ליתמי אייקר לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש זול סבור מינה היינו דרב חנילאי בר אידי א"ל רב שישא בריה דרב אידי הא רעה היא לדידהו דזמנין דמצטרכי לפירי וליכא דיהיב להו עד דיהבי זוזי יהבי יתמי זוזי אפירי זול לא יהא כח הדיוט חמור מן הקדש אייקר סבור מינה היינו דרב חנילאי בר אידי אמר להו רב שישא בריה דרב אידי הא רעה היא לדידהו

דאתו

יהבי יתמי זוזי אפירי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש. פירוש והיתומין יכולין לחזור בהן ול"ת גבי הקדש כה"ג אינו יכול לחזור כיון דאיכא מי שפרע בהדיוט כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף כט.) גבי פדאוהו במנה ולא הספיק למוסכו עד שעמד במתמתים וי"ל דהתם קני בכסף מדאורייתא ומשום שלא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש נמי ליכא כיון דבהדיוט נמי קאי נמי שפרע אבל יתמי מן התורה דינס כהדיוט ולא קנו בכספא ולא קיימי אפילו נמי שפרע: דאתו

דאתו למימר להו נשרפו חיטכם בעלייה. הקשה בקונטרס וכי נשרפו יחזרו בהן כמו בזוז וי"ל כיון דברשות יתמי איקור מסתברא דברשותם נמי נשרפו ומ"מ לעולם דאמר משון פירי מיתמי איקר היינו דרב חנילאי והדרי בהו יתמי הא רעה הוא לגבייהו דיאמרו להן הלוקחין נשרפו חיטכם בעלייה וי"ל דנעשים הלוקחים שומרי שכר כיון דיכולים לאוכלם ולעשות בהם כל חפצם כדאמרינן בהאומנין (ב"מ דף פח.) הלוקח כלי מצית האומן נשברו לבית חמיו ונאנס בהליכה חייב בחזרה פטור מפני שהוא כנושא שכר אלמא בחזרה הוי כנושא שכר דהואיל ונהנה מהנה: **לברגא.** פירש בקונטרס לפיוסי כרגא דיתמי כו' משמע דלשאר צורכי היתומים בעי הכרזה וקשה דבפ' שום היתומים (ערכין דף כב.) כי פריך לרב אסי דאמר אין זוקקין לנכסי יתומין אלא מ"כ ליבית כו' מ"מ דשום היתומין לוקמה לשאר צורכי יתומים בר מבעל חוב לכך נראה דהכא בכרגא ומזונות וקבורה דאשה ובנות: **ולקבורה.** הא פשיטא דאין ממתינים לקבור לא המת עד דמשלמי יומי הכרזה אלא הא קא משמע לן דאם לוו לגורך קבורה מוכרין בלא הכרזה ופוטרין: **הלכה כאבא שאול.** אומר ר"מ דכן הלכה אע"ג דקיימא לן (עירובין סב:) דמשנת רא"י קב ונקי ובברייתא קתני נמי וכן הלכה כדבריו [1]אין למידין הלכה מפי תלמוד וכן מוכיח בהכותב (כתובות דף פח:) דמוקי פלוגתייהו דר"ש ורבנן בפלוגתא דאבא שאול ורבנן ורבי שמעון כאבא שאול ובכולהו ליתי דהתם רבי שמעון בהלכתא ואומר רבינו חייס אלא מתיבינן אפוטרופא לישבע אלא אלא עיכב כלום משלהם אבל לא מישתבע אלא פשע דאפי' ודאי פשע פטור דאמרינן בפרק ד' וה' (ב"ק דף לט.) גבי שור של יתומים שנגח דגבי מעלייתא דיתמי דאי אמרת מעלייתא דאפוטרופא ממנעי ולא עבדי ולר' יוסי בר' חנינא נמי דאמר מעלייתא דאפוטרופוס מחזרין ומפרעין מיתומין לבי גדלי והרב רבי שלמה בר יוסף מווירדון הניח ראיה דאפשיעה חייב דאמר בהמפקיד (ב"מ דף מב:) גבי תורא דלא הוה ליה כבי ושיני ומת ניתא ליה לאפוטרופוס זיל שליש אמר אנא לנקרא מסרתיה משמע הא לאו הכי חייב ולא שייך ממנעי ולא עבדי אלא דוקא התם אלא נתמנו כל עיקר אלא כדי שישלמו ולא בשביל ריוח היתומין אלא לתקנתא דשאר אינשי דלא ליתזקי אבל אפוטרופא שנתמנה לגורך היתומים לא ממנע בשביל מה שמשלם כשפשע לכ"ע אי משום דעבד ליה דניחא נפשיה אי משום דנפיק עליה קלא דאינים מהימנא הוא וגבי אפוטרופא דמיניה אלא דוקא ומיהו נראה דודאי אי פשע חייב לשלם לכ"ע אבל כל כמה דלא ידעי' אי נאבד כלום אין ראוי להשביעו על דבר זה בלא טענה כדאמרינן בירושלמי דפירקין קאמיה דרבי יוחנן דאמר משל יתומים כרבנן ודרבי יוסי בר' חנינא דאמר מעליית אפוטרופא כאבא שאול אמיא דרבי יוחנן כרבנן בתמיה אפילו יסבור כאבא שאול בעי אינש בתרי חנינא כאבא שאול דמיתקרי אבל גבי שור יתומין דלא הועמד אפוטרופא לנאמנות אלא לשמור שלא יגח ודרבי יוסי בר' חנינא כאבא שאול אפילו יסבור כרבנן אדם מבריח עצמו מן השבועה ואין מבריח עצמו מן המשלומין פי' רולה לשלם כשיפשע ואינו רולה שישביעוהו בתנוס: **מנסך** קם ליה בדרבה מיניה. ומטעם שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא טהרות של חבירו דמהאי טעמא לא מתחייבין ליה טפי אלא כאילו הוא היזק ניכר וא"ת ולשמואל מ"ש מדאמרי' בריש אלו נערות (כתובות דף ל:) ומודה ר' נחוניא בן הקנה בגונב חלבו של חברו ואכלו שהוא חייב שכבר נתחייב בגנבה קודם שיבא לידי איסור אבל וי"ל דסבר שמואל דהגבהה לורך ניסוך היא טפי דאי אפשר לניסוך בלא הגבהה אבל התם אפשר לאכילה בלא הגבהה דאי בעי גחון ואכיל והכי מפליג התם בין היא להא דאמר רבי אבין גבי שבת זרק חץ מתחילת ד' לסוף ד' וקרע שירלאים בהליכתו פטור דעקירה לורך הנאה היא משום דאי אפשר להנאה בלא עקירה וקסבר שמואל דניסוך נמי דומה לדר' אבין ור' ירמיה ורב דהכא סברי כאידך שיעוא דהתם דמחלק בין זורק חץ לגונב חלבו משום דזורק חץ אי בעי להדורי לא מלי מהדר הכא מלי מהדר וגבי ניסוך נמי כיון דמלי מהדר

מינה היינו דרב ניהלאי אמר להו רב שישא בריה דרב אידי הא רעה לדידהו דזמנין דמצרכי להו זוזי לפירי וליכא דיהיב להו נמצא עכשיו שדין היתומים שוה לשאר בני אדם בכל דבר חוץ כשמשכו אחרים מהן והוקירו אמר רב אשי אני וארי שבחבורה ומנו רב כהנא חתמינן אשטרא דאמיה דזיירי יתמא דבנא ארעא לברגא ולמזוני בלא אכרזתא דאמרי נהרדעי לברגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא: עמרם צבעא אפוטרופא דיתמי הוה אתו קרובים לקמיה דרב נחמן אמרי ליה קא לביש ומכסי מיתמי אמר להו רבי היכי דלישתמען מיליה קאכיל ושתי מדידהו ולא אמור אימור מציאה אשבח והא קא מפסיד אמר להו אייתו לי סהדי דמפסיד ואיסלקיניה דאמר רב הונא חברין משמיה דרב אפוטרופוס דמפסיד מסלקינן ליה דאיתמר אפוטרופא דמפסיד רב הונא אמר רב מסלקינן ליה דבי רבי שילא אמרי לא מסלקינן ליה והלכתא מסלקינן ליה: אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע: מאי טעמא אי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא הוה ליה אפוטרופוס ומשום שבועה לא אתי לאמנועי: מינוהו ב"ד לא ישבע: מלתא בעלמא הוא דעביד לבי דינא ואי רמית עליה שבועה אתי לאמנועי: אבא שאול אומר חילוף הדברים: מ"ט מינוהו ב"ד ישבע בההיא הנאה דקא נפיק עליה קלא דאיניש מהימנא הוא דהא סמיך עליה בי דינא משום שבועה לא אתי לאמנועי מינהו אבי יתומים לא ישבע מילתא בעלמא הוא דעבדי להדדי ואי רמית עליה שבועה אתי לאמנועי אמר רב חנן בר אמי אמר שמואל והלכתא כאבא שאול: תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר זה וזה ישבע והלכה כדבריו תני רב תחליפא בר מערבא קמיה דר' אבהו אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע מפני שהוא נושא שכר אמר ליה את אייתת קבא וכיילת ליה אלא אימא מפני שהוא כנושא שכר: **מתני'** [2]המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב: **גמ'** איתמר מנסך רב אמר מנסך ממש ושמואל אמר [3]מערב מ"ד מערב מ"ט לא אמר מנסך אמר לך מנסך קם ליה בדרבה מיניה ואידך כדרבי ירמיה [4]דא"ר ירמיה [5]משעת הגבהה הוא דקנה מתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך ולמאן דאמר מנסך מ"ט לא אמר מערב אמר לך מערב היינו

מתייבין ליה טפי אלא כאילו הוא היזק ניכר וא"ת ולשמואל מ"ש מדאמרי' בריש אלו נערות (כתובות דף ל:) ומודה ר' נחוניא בן הקנה בגונב חלבו של חברו ואכלו שהוא חייב שכבר נתחייב בגנבה קודם שיבא לידי איסור אבל וי"ל דסבר שמואל דהגבהה לורך ניסוך היא טפי דאי אפשר לניסוך בלא הגבהה אבל התם אפשר לאכילה בלא הגבהה דאי בעי גחון ואכיל והכי מפליג התם בין היא להא דאמר רבי אבין גבי שבת זרק חץ מתחילת ד' לסוף ד' וקרע שירלאים בהליכתו פטור דעקירה לורך הנאה היא משום דאי אפשר להנאה בלא עקירה וקסבר שמואל דניסוך נמי דומה לדר' אבין ור' ירמיה ורב דהכא סברי כאידך שיעוא דהתם דמחלק בין זורק חץ לגונב חלבו משום דזורק חץ אי בעי להדורי לא מלי מהדר הכא מלי מהדר וגבי ניסוך נמי כיון דמלי מהדר

כוכבים ואסרו כולו בהנאה ושמואל אמר מערב שלקח יין נסך ועירב ביינו של ישראל ואסר. ורב דאמר מנסך ממש אע"ג דקם ליה בדרבה מיניה סבר לה כר' ירמיה דאמר משעת הגבהה הוא דקנייה ומתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך הלכך אינן באין כאחד וחייבין לשלם כל אלה אם עשה בשוגג פטור ואם עשה במזיד חייב הכהנים שפגלו הקרבן כגון ששחטו או שעשו אחת מעבודות הדם או קבלה או הלכה או זריקה על מנת לאוכלן חוץ לזמנו או חוץ למקומו אם היו מזידין שידעו שהקרבן

דאתו למימר להו נשרפו חיטכם בעלייה אי יהבי להו זוזי ליתמי אפירי אייקר לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש זול סבור מינה היינו דרב חנילאי בר אידי אמר להו רב שישא בריה דרב אידי [2]הא רעה הוא לדידהו דזמנין דמצטרכי לזוזי וליכא דיהיב להו עד דיהבי להו פירי אמר רב אשי אנא ורב כהנא חתמינן אשטרא דאמיה דזעירא יתמא דמזבנא ארעא לברגא בלא אכרזתא [3]דאמרי נהרדעי לברגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא: עמרם צבעא אפוטרופא דיתמי הוה אתו קרובים לקמיה דרב נחמן אמרי ליה קא לביש ומכסי מיתמי אמר להו [4]רבי היכי דלישתמען מיליה קאכיל ושתי מדידהו ולא אמור אימור מציאה אשבח והא קא מפסיד אמר להו אייתו לי סהדי דמפסיד ואיסלקיניה דאמר רב הונא חברין משמיה דרב אפוטרופוס דמפסיד מסלקינן ליה דאיתמר אפוטרופא דמפסיד רב הונא אמר רב מסלקינן ליה דבי רבי שילא אמרי לא מסלקינן ליה [5]והלכתא מסלקינן ליה: אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע: מאי טעמא אי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא הוה ליה אפוטרופוס ומשום שבועה לא אתי לאמנועי: מינוהו ב"ד לא ישבע: מלתא בעלמא הוא דעביד לבי דינא ואי רמית עליה שבועה אתי לאמנועי: אבא שאול אומר חילוף הדברים: מ"ט מינוהו ב"ד ישבע בההיא הנאה דקא נפיק עליה קלא דאיניש מהימנא הוא דהא סמיך עליה בי דינא משום שבועה לא אתי לאמנועי מינהו אבי יתומים לא ישבע מילתא בעלמא הוא דעבדי להדדי ואי רמית עליה שבועה אתי לאמנועי אמר רב חנן בר אמי אמר שמואל [6]והלכתא כאבא שאול: תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר זה וזה ישבע והלכה כדבריו תני רב תחליפא בר מערבא קמיה דר' אבהו אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע מפני שהוא נושא שכר אמר ליה את אייתת קבא וכיילת ליה אלא אימא מפני שהוא כנושא שכר: **מתני'** [7]המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב: **גמ'** איתמר מנסך רב אמר מנסך ממש ושמואל אמר [8]מערב מ"ד מערב מ"ט לא אמר מנסך אמר לך מנסך קם ליה בדרבה מיניה ואידך כדרבי ירמיה [9]דא"ר ירמיה [10]משעת הגבהה הוא דקנה מתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך ולמאן דאמר מנסך מ"ט לא אמר מערב אמר לך מערב

היינו

נשרפו חיטכם בעלייה. שהרי קניתם במעות. וכי תימא לא מלו למימר הכי דהא גבי גרישותא דיתמי אמרינן לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש אלא מילתא הוא דכיון דלענין חזרה לאו ברשות מוכר הוא לענין דליקה נמי לאו ברשותיה קיימא דהאי דגבי הדיוט מוקמינן לה ברשות מוכר לדליקה היינו טעמא בההיא הנאה דקיימא ברשותיה לחזרה: **אכרזתא.** שמכריזין שלשים יום קודם פלוגי יולא ליתכר בב"ד: **דמזבנא ארעא.** דיתמי לפיוסי כרגא דיתמי וזבנה בלא אכרזתא מפני שבגבאי המלך נחוץ: **מזבנינן בלא אכרזתא.** לפי שאין פנאי: **אמר להו.** רב נחמן: **כי היכי דלשתמען מיליה.** ולורך היתומים הוא שיהא נראה כאדם חשוב: **ולא אימא.** אינו עשיר לעשות יציאות הללו משלו ומשל יתומים הוא עושה וסתם עשיר אומדים אותו בני אדם זה ככה וזה ככה אבל עני אין אדם אומדו. מ"מ דלא אמיד לבני אדם שיהא עושה ראוי ליציאות הללו: **והא קמפסיד.** נכסי היתומים שאינו מפרנס הקרקעות כראוי להם וקולץ אילנות: **ומשום שבועה.** דרמית עליה לבסוף לא ממנע מתחילה שהרי ההנהו זה: **מלתא בעלמא הוא דעבד.** גבי ב"ד. עובדא מנס היא שזה עושה לב"ד לקבל דבריהן ולטרוח לפני יתומין ואתי לאמנועי מעיקרא מלקבל עליו: **מלתא בעלמא הוא דעבוד להדדי.** דברי אהבה וריעות היה ביניהם ולא הנאת ממון כל כך: **מתני' המטמא.** טהרותיו של חברו כגון תרומה: **והמדמע.** תרומה בחולין של חברו ומפסידו שאוסרו לזרים ולריך למוכרו לכהנים בזול: **והמנסך.** יין חברו בגמרא מפרש לה: **בשוגג פטור כו'.** בגמ'[11] אמר טעמא: **פטור.** המשלומין: **גמ' מנסך ממש.** שכשך בידו לתוכו לשם ע"ז וכך היתה עבודתן: **מערב.** יין נסך ביין כשר של חבירו ואסרו בהנאה: **קם ליה בדרבה מיניה.** לא מלי למיתני במתניתין אמוד חייב בתשלומין דהא עובד עבודת כוכבים הוה ונסקל: **דאגבהה.** ע"מ לגחלו:

היינו

מסורת הש"ס

1) ס"מ קס: כתובות פז. ק:. 2) מולין מח., 3) כ"ק קס., 4) [לקמן נג.], 5) [עיין כ"ב קל: נדה ז:].

מוסף רש"י

הרבא בעמוד הבא

תוספות רי"ד (המשך)

אמרו ליה לביש ומכסי מיתמי אמר להו כי היכי דלישתמען מיליה קאכיל ושתי ולא אמוד אימור מציאה אשכח וכגון שמינהו אבי יתומים שכיון הוא שהאמינו עליהן אין כח לב"ד לסלקו קא מפסיד שאינו מתעסק בהן כראוי והקרקעות נפסדות אמר להו אייתו לי סהדי ואסלקיה דאמר רב הונא חברין משמיה דרב אפוטרופא דמפסיד מסלקי' ליה והלכתא כותיה ואמרי רבוותא מיגו דמסלקי' ליה משביעים ליה והאי דאפסקא הלכתא דלא משביעין ליה ה"מ היכא דלא אישתכח עליה אבל היכא דאישתכח עליה פסידא מסלקי' ליה ומשביעין ליה. אפוטרופוס שמינה אבי יתומים ישבע מ"ט דאי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא הוה ליה אפוטרופא ומשום שבועה לא אתי לאימנועי מינוהו ב"ד לא ישבע מ"ט מילתא בעלמא הוא דעביד לבי דינא ואי רמית עליה שבועה אתי לאימנועי אמר אבא שאול אומר חילוף הדברים מינוהו ב"ד ישבע מ"ט בההוא הנאה דקנפיק (מיניה) עליה קלא דאיניש מהימן הוא וסמכי עליה בי דינא משום שבועה לא אתי לאימנועי מינהו אבי יתומים לא ישבע מילתא בעלמא הוא דעבדי אינשי אהדדי ואי רמית עליה שבועה אתי לאימנועי אמר רב חנן בר אמי אמר שמואל הלכה כאבא שאול תניא ר' אליעזר ב"י אומר זה וזה ישבע והלכה כדבריו אע"ג דק"ל משנת ר' אליעזר ב"י קב ונקי והלכה כמותו בכל מקום ה"מ היכי דלא פסקי אמוראי הלכתא אבל הכא כיון דפסק שמואל הלכה כאבא שאול כשמואל עבדי'. ואע"ג דתניא והלכה כדבריו הא ק"ל אין למדין הלכה מפני משנה ואפסק אמוראי סמכינן כתב ר' יצחק ז"ל והני מילי בטענת שמא אבל בטענת ברי משבענן ליה כגון דגדלי יתמי וטענו טענת ברי עליה ואיתו כפר כגון האי ודאי משתבע ודברי טעם הן דדוקא משבועת האפוטרופין פטרוהו שהוא בלא טענת ודאי. ואלו נשבעין שלא בטענה השותפין והאפוטרופין וכו' ואמרי' מאי שלא בטענה [בטענת] ודאי אלא בטענת ספק אבל בטענת ודאי הרי הוא ככל אדם ואינו נפטר משבועה: המטמא והמדמע וכו' פי' טימא תרומתו של כהן והפסידה לגמרי דתו לא חזיא לאכילה או טהרותיו של חבירו שהן חולין ואוכל חולין בטהרה וגורם לו למכרן בזול לטמאים שיאכלו אותם בימי טומאתם. ומדמע שהוא מערב תרומה בחולין וגורם לו שצריך למוכרן לכהנים בזול בדמי תרומה. ומנסך רב (אשי) אמר מנסך ממש שהגביה בכלי של יין וניסך ממנו לשם עבודת

תוספות רי"ד

ורשב"ג כרבנן ולקמן פסקי' הלכה כאבא שאול: ההוא דהוה בשבבותיה דר' מאיר דהוה מזבין ארעתא חבין עבדי ולא שבקיה ר' מאיר איתחזי ליה בחלמיה אנו להרוס ואתה לבנות ואפ"ה לא אשגח אמר דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין: וההוא דהוה בשיבבותיה דריב"ל דהוה מזבין ארעתא וזבין תורי ולא אמר ליה ולא מידי דתניא א"ר יוסי מימי לא קראתי לאשתי אשתי ולשורי שורי אלא לאשתי ביתי ולשורי שדי: הנהו יתמי דהוו סמיכי גבי ההוא סבתא הויא להו תורתא שקילא זבינתא ניהלייהו אתו קרובים לקמיה דר' נחמן אמרו ליה מאי עבידתה דמזבנא פי' מי מינה אותה אפוטרופא עליהן אמר להו יתומים שסמכו אצל ב"ה תנן והא אייקר ברשותא דלוקח אייקר והא לא נקיטי יתמי דמי אמר להו א"כ היינו דרב ניהלאי בר אידי דאמר רב ניהלאי בר אידי אמר שמואל נכסי יתומים הרי הן כהקדש ולא מיקנו אלא בכספא: משוך פירי מיתמי אייקר היינו דרב ניהלאי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש פי' ואין הלוקח יכול לחזור בו כיון שמשך: אימשיכו להו פירי ליתמי אייקר לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש ואין המוכר יכול לחזור בו. זול בסבור למימר היינו דרב ניהלאי פי' והיתומים יכולין לחזור בהן אמר להו רב ששת הא רעה היא להן דזמנין דמיצרכי פירי וליכא דיהיב להו בהקפה עד דפרע זוזי יהיב זוזי דיתמי אפירי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש ויכולין היתומים לחזור בהן אייקור סבור מינה היינו דרב ניהלאי ואין המוכר יכול לחזור בו אמר להו רב שישא בריה דרב אידי רעה היא לדידהו דאתו למימר להו נשרפו חיטין בעלייה ולא יטרח להצילם אבל אם נאמר שהמוכר יכול לחזור בו אם ירצה מפני שלא משכו יטרח ויצילם כי הוא סבור להרויח בהן יהבו להו זוזי ליתמי אייקור לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש ויכולים לחזור בהן זול סבור

מינה היינו דרב ניהלאי אמר להו רב שישא בריה דרב אידי הא רעה לדידהו דזמנין דמצרכי להו זוזי לפירי וליכא דיהיב להו נמצא עכשיו שדין היתומים שוה לשאר בני אדם בכל דבר חוץ כשמשכו אחרים מהן והוקירו אמר רב אשי אני וארי שבחבורה ומנו רב כהנא חתמינן אשטרא דאמיה דזעירא יתמא דבנא ארעא לברגא ולמזוני בלא אכרזתא דאמרי נהרדעי לברגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא: עמרם צבעא אפוטרופא דיתמי הוה אתו קרובים לקמיה דרב נחמן

היינו מדמע ואידך קנסא הוא ומקנסא לא ילפינן ולמאן דיליף קנסא מקנסא כל הני למה לי צריכא דאי תנא מטמא אי תרומה הוה אמינא משום דקא מפסיד לה לגמרי ואי מטמא חולין [א]משום [ב]דאסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל אבל מדמע אימא לא ואי אשמעינן מדמע משום דשכיח אבל מטמא דלא שכיח אימא לא ואי אשמעינן מטמא ומדמע משום דלא קים ליה בדרבה מיניה אימא לא קא משמע לן כדרבי ירמיה ולהא [ג]דתני אבוה דר' אבין בראשונה היו אומרים המטמא והמנסך חזרו לומר אף המדמע כל הני למה לי צריכא דאי אשמעינן מטמא משום דלא קים ליה בדרבה מיניה אבל מנסך דקים ליה בדרבה מיניה אימא לא ואי אשמעינן מנסך משום דקא מפסיד ליה לגמרי אבל מטמא דלא מפסיד ליה לגמרי אימא לא ואי אשמעינן הני תרתי משום דהפסד מרובה אבל מדמע דהפסד מועט אימא לא צריכא אמר חזקיה דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד חייב מאי טעמא [ג]היזק שאינו ניכר שמיה היזק ומה טעם אמרו בשוגג פטור כדי שיודיעו אי הכי אפילו במזיד נמי השתא לאוזוקי קא מכוין אודועי לא מודע ליה ור' יוחנן אמר [ד]דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד פטור מאי טעמא היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק ומה טעם אמרו במזיד חייב שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא טהרותיו של חבירו ואומר פטור אני. פי' אע"ג דלאו שמיה היזק גדול הוא מגרמא דניזקין דאפילו מאן דאמר גרמא בניזקין פטור הכא מיחייב מפני שעושה מעשה בידים אבל בגרמא ליכא מעשה בידים וכל הני דמתני' מטמא ומדמע ומנסך ומפגל אית בהו מעשה מה שאין כן בגרמא דמפגל נמי אע"פ שבדבור בעלמא הוא מעשה גמור יש שם שהוא שוחט וזורק באותו הדיבור ופוסלו בידים: ובפרקין דלעיל אמרן אמר אביי נקיטינן טימא טהרותיו של חבירו ומת לא קנסו בנו אחריו מאי טעמא היזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק וקנסא דרבנן הוא לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן ויש ללמוד מכאן דאע"ג דדנינן דינא דגרמי כדאמרינן בפ' הגזל ומאכיל אם מת קודם ששילם בנו פטור מלשלם [ה] שהרי היזק שאינו ניכר הוא גדול מגרמא ואפילו הכי בנו פטור:

[א] [סוטה ל: נדה י:], [ב] ב"ק קיח. ע"ש, [ג] [נעיל מא. מד: מ"ק יג. בכורות לה. ב"ק ה.], [ד] [לקמן נד: וש"נ], [ה] [תוס' פ"ג], [ו] ב"ק נו. ולא., [ז] [שמות כא], [ח] [ומשולא ל כח], [ט] [עי' תוס' מנחות נח: ד"ה ולוקח דאמרי ודע דבתוספתא דגיטין פ"ג הי"ב תניא כמו דתיתא בב"ק], [י] [וע"ע תוס' סנהדרין לג: ד"ה שעירבן], [כ] [לא נמצא מזה כלום בכל מסכת זבחים].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שלא יכו' אפי' כרבנן ובאגב בהו עכ"ן:

מוסף רש"י

שייך לעמוד קודם לברגא. לפרוש למלך כסף גונבלמת דיתמי, ולמזוני. מזון הפשה והבעת וסיתומיס, ולקבורה. לקבורת המת לו סיתומיס, מזבבינן. נכסי דיתמי בלא אכרזתא. שלין שטות ומתון לדבר (כתובות פז.). המטמא. טהרות של חבירו, והמדמע. תרומה בחולין של חבירו, דמחזיל להו, דמיבעי ליה לזמוניהו לכהנים בדמי תרומה, דהייגו בזול, ולא חזו אלא לכהנים, והמנסך. יין של חבירו לעבודת כוכבים (חולין מא.). בשוגג. שלא ידע שהיא תרומה ולא ידע שהוא נאסר בנישוך זה, או בסבור יין שלו הוא (שם). פטור. מלשלם, ואע"ג דמזיק בשוגג חייב, כדקיימא לן (ב"ק כו.) אדם מועד לעולם בין עד בין יצן בין שוגג בין מזיד, הכא היזק שאינו ניכר הוא ולא שמיה היזק (שם). במזיד חייב. לשלם דקנסוה רבנן, ומשום דקים ליה בדרבה מיניה לא מיפטר, ואע"ג דמייב מיתה משום עבודת כוכבים, ואפילו לא התרו בו דלא מיקטל קי"ל חייבי מיתות שוגגין פטורין מלשלם, הכא חייב אפילו התרו ביה, כדאוקימנא טעמא דמשנה דאגבהיה על מנת לאוקרו מיחייב לשלומי, ומתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך (שם).

ע"ב שייך לעמוד הקודם דאסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל. משום תקנת תרומה (סוטה ל:). בראשונה היו אומרים המטמא. שהרוחיו של חבירו, והמנסך. יינו של חבירו לע"ז, דאע"ג דקמיה מנח ואין חזיקו ניכר מלשם (ב"ק קיז.). היזק שאינו ניכר. דהא בעייה הוא (חו"ק יג.) שהרי טהרותיו מונחות לפניו ואין היזק ניכר בהן (בכורות לה.). הכהנים שפגלו במקדש מזידים חייבים. לשלם לבעלים דמי קרבן (מנחות חט:). העושה מלאכה במי חטאת. שקל כנגדן משקולות, ופרה וכל מעשיה נפסלין במלאכה (ב"ק צח. וכעי"ז שם נב.).

עין משפט נר מצוה

נד א מיי' פט"ז מהל' טומאת אוכלין הלכה ט:

נה ב מיי' פ"ז מהלכות מוכל ומזיק הלכה ח ג טוש"ע מ"מ סימן שפה סעיף ח [וכרב אלפס ב"ק פ"ח דף ב ע"ב ובהרא"ש שם סימן ח]:

נו ג מיי' שם הלכה ד [וע"ש בהשגות ומ"מ]:

נז ד מיי' שם הלכה ה (וע"ש בכ"מ):

תוספות רי"ד

נפסל בכך חייבין ואם היו שוגגין פטורים מלשלם הקרבן לבעלים אמר חזקיה דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד חייב מ"ט היזק שאינו ניכר שמיה היזק וק"ל אדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד ומה טעם אמרו בשוגג פטור כדי שיודיענו שטימא או דמע דאי מחייבין ליה לא מודע ליה ואכיל איסורא. ור' יוחנן אמר דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד פטור היזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק ומה טעם אמרו במזיד חייב שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא טהרותיו של חבירו ואומר פטור אני. פי' אע"ג דלאו שמיה היזק גדול הוא מגרמא דניזקין דאפילו מאן דאמר גרמא בניזקין פטור הכא מיחייב מפני שעושה מעשה בידים אבל בגרמא ליכא מעשה בידים וכל הני דמתני' מטמא ומדמע ומנסך ומפגל אית בהו מעשה מה שאין כן בגרמא דמפגל נמי אע"פ שבדבור בעלמא הוא מעשה גמור יש שם שהוא שוחט וזורק באותו הדיבור ופוסלו בידים: ובפרקין דלעיל אמרן אמר אביי נקיטינן טימא טהרותיו של חבירו ומת לא קנסו בנו אחריו מאי טעמא היזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק וקנסא דרבנן הוא לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן ויש ללמוד מכאן דאע"ג דדנינן דינא דגרמי כדאמרינן בפ' הגזל ומאכיל אם מת קודם ששילם בנו פטור מלשלם [ו] שהרי היזק שאינו ניכר הוא גדול מגרמא ואפילו הכי בנו פטור:

[ו] נראה דל"ל שהרי אפי' ל"מ דס"ל לקמן דקנסו שוגג אפי' מזיד מ"מ בגרמי ס"ל דבשוגג פטור וכמו שמתב רבינו לקמן ע"ב.

מהדר חייב ח"ג קסבר דאפשר לנסך בלא הגבהה ולא דמי לעקירה והגהה דשבת ח"ג אפשר דרבי ירמיה פליג אדרבי אבין וכן משמע דאמר במרובה (ב"ק דף ע:) דאמר ליה זרוק גינזותיך לאחרי ותקני לי גינזותיך ופרין מדמטי לאוירא אחרא קנה ומתחייב בנפשו לא הוי עד דנייחי ומשני בשאומר לא תקני לי גינזותיך עד שתגות והיינו דלא כרבי אבין דלרבי אבין לא צריך לאוקומי הכי דעקירה צורך הגבה היא וכן משמע בהגהל בתרא (שם דף קח.) דקאמר בראשונה היו אומרים המטמא והמדמע חזרו לומר אף המנסך ומפרש מעיקרא סבור רבי אבין ולבסוף רבי ירמיה ועוד י"ל דטעמא דשמואל אף ע"ג דהגבהה לאו צורך דיסון הוא אפי' הכי פטור כיון דאשעת ניסון לא ממייב דקים ליה בדרבה מיניה אשעת הגבהה נמי מיפטר דאמר לו הרי שלך לפניך כמו תרומה ונטמאת דכמו דאם נפסו אחר אומר לו הרי שלך לפניך הכי נמי כי ניסך ליה איהו אע"ג דמנסך ליה בידים כיון דקים ליה בדרבה מיניה ורב סבר כיון דבשעת הגבהה לא שייך למימר דקים ליה בדרבה מיניה יש למייב מחמת הגבהה אבל מה שיעשה בידים אחרי כן אע"ג דהיתי שעתא קים ליה בדרבה מיניה: **משום** דקא מפסיד ליה לגמרי.

הן סוגיא כר' יוחנן דאמר היזק שאינו ניכר אינו היזק לאוזקיה הוה ליה לאגרוכיה לפטורא:

בראשונה היו אומרים המטמא והמנסך. בהגוזל בתרא (שם קח.) כתובה אפכא וזו אחת מסוגיות הפוכות [ז]:

שלא יהא כל אחד ואחד כו'.

הקשה ה"ר אפרים הא דתנן בפרק עד כמה (בכורות דף כח:) דן את הדין טימא את הטהור מה שעשה עשוי ושלם מביתו ואמאי והא שוגג הוא ומאן דמוקי לה כר"מ דדאין דינא דגרמי ניחא דלקמן קנים ר"מ שוגג אבו מזיד אבל למאן דמוקי אפילו כרבנן [ח] ובנגע בהו ארך קשה לר' יוחנן אמאי חייב ומיהו לחזקיה אתי שפיר דלא שייך למיפטריה כדי שיודיעו ותירץ דהתם פשע דמה היה לו לטמאותה כדי להחזיק דבריו והוי כמו מזיד דהכא וא"ת בטיהר את הטמא שעירבו עם פירותיו לפטור לחזקיה כדי שיודיעו ויש לומר דאין רגילות שיחזור מהוראתו אלא ע"י אחרים הלכך לא חייסינן [ט]: **ותני** עלה מפני תיקון העולם. ברוב ספרים גרסינן במתניתין הכהנים שפיגלו במקדש שוגגין פטורין מזידין חייבין ופריך מהדר חייב ח"ג קסבר דאפשר לנסך בלא הגבהה ולא דמי לעקירה והגהה דשבת ח"ג אפשר דרבי ירמיה פליג אדרבי אבין וכן משמע דאמר במרובה (ב"ק דף ע:) דאמר ליה זרוק גינזותיך לאחרי ותקני לי גינזותיך ופרין מדמטי לאוירא אחרא קנה ומתחייב בנפשו לא הוי עד דנייחי ומשני בשאומר לא תקני לי גינזותיך עד שתגות והיינו דלא כרבי אבין דלרבי אבין לא צריך לאוקומי הכי דעקירה צורך הגבה היא וכן משמע בהגהל בתרא (שם דף קח.) דקאמר בראשונה היו אומרים המטמא והמדמע חזרו לומר אף המנסך ומפרש מעיקרא סבור רבי אבין ולבסוף רבי ירמיה ועוד י"ל דטעמא דשמואל אף ע"ג דהגבהה לאו צורך דיסון הוא אפי' הכי פטור כיון דאשעת ניסון לא ממייב דקים ליה בדרבה מיניה אשעת הגבהה נמי מיפטר דאמר לו הרי שלך לפניך כמו תרומה ונטמאת דכמו דאם נפסו אחר אומר לו הרי שלך לפניך הכי נמי כי ניסך ליה איהו אע"ג דמנסך ליה בידים כיון דקים ליה בדרבה מיניה ורב סבר כיון דבשעת הגבהה לא שייך למימר דקים ליה בדרבה מיניה יש למייב מחמת הגבהה אבל מה שיעשה בידים אחרי כן אע"ג דהיתי שעתא קים ליה בדרבה מיניה: **משום** דקא מפסיד ליה לגמרי.

הן סוגיא כר' יוחנן דאמר היזק שאינו ניכר אינו היזק לאוזקיה הוה ליה לאגרוכיה לפטורא:

בראשונה היו אומרים המטמא והמנסך. בהגוזל בתרא (שם קח.) כתובה אפכא וזו אחת מסוגיות הפוכות [ז]:

שלא יהא כל אחד ואחד כו'.

הקשה ה"ר אפרים הא דתנן בפרק עד כמה (בכורות דף כח:) דן את הדין טימא את הטהור מה שעשה עשוי ושלם מביתו ואמאי והא שוגג הוא ומאן דמוקי לה כר"מ דדאין דינא דגרמי ניחא דלקמן קנים ר"מ שוגג אבו מזיד אבל למאן דמוקי אפילו כרבנן [ח] ובנגע בהו ארך קשה לר' יוחנן אמאי חייב ומיהו לחזקיה אתי שפיר דלא שייך למיפטריה כדי שיודיעו ותירץ דהתם פשע דמה היה לו לטמאותה כדי להחזיק דבריו והוי כמו מזיד דהכא וא"ת בטיהר את הטמא שעירבו עם פירותיו לפטור לחזקיה כדי שיודיעו ויש לומר דאין רגילות שיחזור מהוראתו אלא ע"י אחרים הלכך לא חייסינן [ט]: **ותני** עלה מפני תיקון העולם. ברוב ספרים גרסינן במתניתין הכהנים שפיגלו במקדש שוגגין פטורין מזידין חייבין ופריך מפני תיקון העולם מיבעי ליה הכי נמי קאמר מזידין חייבין הא שוגגין פטורין מפני תיקון העולם מתיב רבי אלעזר [י]העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ואי אמרת היזק שאינו ניכר שמיה היזק בדיני אדם נמי לחייב הוא מותיב לה והוא מפרק לה [כ]פרה שהכניסה לרבקה על מנת שתינק ותדוש מי חטאת ששקל בהן משקלות והאמר רבא מי חטאת ששקל

מפני תיקון העולם. קס"ד דה"ק מיינין מפני תקון העולם שלא ירגילו בכך: **שוגגין פטורין מפני תיקון העולם מיבעיא ליה.** דהא מייבין דמזיד דינא דאורייתא הוא ותיקון העולם אפטורין הוא דשייך למיתני כדי שיודיעו: **הא שוגגין פטורין.** דמתני' לא תני שוגגין פטורין בהדיא בריש אי נמי תני תיקון העולם לא אריש קאי: **מי חטאת.** דפרה אדומה וכן פרה עגלה נפסלין במלאכה דכתיב (במדבר יט) אשר לא עלה עליה עול ובמי חטאת כתיב בשמרת למי נדה ותניא בספרי מה ת"ל שיכול אין לי שתהא מלאכה פוסלת אלא בפרה ומנין אף במים ת"ל למשמרת למי נדה לומר שיהיו משומרות לך ולא לדבר אחר: **פטור מדיני אדם.** לשלם: **וחייב בדיני שמים.** פורענות לשלם לרשעים. שנתכוין להפסיד את ישראל: **לרבקה.** למקום אסיפת הבהמות וקישורן כמו כעגלי מרבץ (מלאכי ג יח): **כדי שתינק.** את אמה: **ודדוש.** בתבואה עם השאר דתשלומין ליכא אמעשה ידיו דאמר לטודה הכנסתיה שתינק ופסולה לא הוי אלא מחמת מחשבתו שנתכוין אף שתדוש וגרמא בניזקין פטור דאמחשבה לא מחייבינן ליה דפסולה מחמת מחשבה הוא כדאמר (פסחים כו:) עובד דומיא דעבד דניחא ליה: ששקל

לרבותא דאע"ג דלא מינכר מיחייב בדיני שמים וגראה דהאי דתתם שוורים לאו לגבי מזבח קיימי ופריך התם מהן דהעושה מלאכה משמע דוקא מלאכה דלא מינכר הזיקא ומשני דנקטו מלאכה שאינו ניכר: הא